

**ORDÖGH
SZILVESZTER**

**A BOLDOG
EMBER
UNOKÁJA**

A konyhaajtón kopogtam be, másutt nem találtam senkit. Középmagas, szőke nő dugta ki a fejét, egyik kezében seprű volt, a másikban lapát. Elmosolyodtam a fogadtatáson.

— Tessék mondani, Grófék itthon vannak?

— Nem, még nincsenek — rázta a fejét meglepetten a nő, közben letette a lapátot a padlóra. — De az asszony nemsokára hazajön, kettőkor vége a műszaknak. Az ember később jön, ő négyig dolgozik az üzemben. Jöjjön be, tessék..., csak ne nézzen szét, mert épp hogy söprögtem... — invitált nevetve.

— Hát... ha nincsenek itthon... — morfondíroztam — csak nem várok, mert van épp elég dolgom...

— Ugyan, ráér az a munka, no, jöjjön be, nemsokára itthon lesz Grófné... — az ajtó nyitva volt, én félig-meddig már a küszöbön álltam, nem tudtam, mit tegyek. Mert beszélnem kellett volna Gróf Jánossal, hogy elromlott otthon a kamrazár, aztán mindig ő szokott munka után javítani nálunk. De hát, gondoltam, mikor lesz még négy óra! Az én vekkerem szerint egy óra épp hogy elmúlt, hát várhatnám unásig. De ez a fiatal nő első látásra feltűnt, megtetszett nekem, egyedül is van, mondtam magamban, mindegy, bemegyek, várok, aztán majd csak lesz valahogy.

A konyha nem nagy, egy Luna sparherdt, régi, kopott zománccal, egy edénystelázi, rozoga asztal rozoga székekkel, régi kis világvevő az ablak mellett egy hokkedlin, meg egy rossz dívány van benne, hogy mi célra, azt nem tudom.

— Jaj... hát a díványra tessék leülni... Most ugyanis, épp takarításban vagyok, aztán... — szégyellősködött — még felfordulás van.

— Köszönöm... de mégsem szeretnék láb alatt lenni... — mentegéztőztem.

— Maradjon csak na, mindjárt kész vagyok már... csak épp a szemetet doboom ki az udvarra! — szüntelenül mosolygott apró szájával, meg sürgött-forgott helyes alakjával, nem csoda, hogy hirtelenjében ferde gondolataim támadtak. Meg marasztalt is. De azért szöveget ütött a fejembe: ki lehet ez a nőszemély. Én Grófékat nagyon jól ismerem, de sohasem láttam itt náluk; márpedig Grófék egyszerű emberek, csak a nevük után lehetnének nagyságos urak — az életben mégis csak lakatos a férfi, a nő betanított munkás a konzervgyárban, a gyerekük meg épp hogy bölcsődébe került —, hát bizonyos, hogy nem bejárónő, mert ők nem flañcolnak. Ami takarítani-, mosnivaló van, azt az asszony, Rózi is elgyőzi, fiatal még, jól bírja a munkát. Pedig ez a nő itt takarított. No, mindegy, gondoltam, majd csak bemutatkozunk egymásnak valahogy. Azt még láttam, hogy nem asszony vagy menyasszony, mert nem volt gyűrű az ujján, az biztos — igaz, nem is nézett ki többnek

tizenennyolc évesnél, de azért nem mertem letegezni, hátha megsértődött volna, meg csak vadidegen számomra. Ültem hát, vártam a lányra, nézelődtem. A szobaajtó nyitva volt, odamentem a könyvespolchoz, néztem, milyen könyvek vannak Gróféknak. De az ő könyvespolcuk elég szegényes volt: kéthárom régi kalendárium volt még Noé bárkájából, rissz-rossz olcsó könyvek meg imádságos könyv, semmi több. Pedig én mindig frocliztam Jánost, hogy fiatalember ő még, harmincéves, vegyen néhány könyvet, aztán olvasson, művelődjön, mert ráfér — nem ott kint az elfelejtett tanyán van, ahol nevelkedett, hanem a városban, ahol szükséges az ilyesmi. Egy ideig lelkesedett is ő, megvásárolta minden alkalommal az üzemben az Ország-Világ-ot, de azt mondta, hogy a könyv nem éri meg, mert drága, meg csak egy nagy humbug az egész, semmi értelme, egy csomó zagyvaság és kész. Azt mondta: ő nem fizetne az íróknak egy fillért sem, mert azok ingyenélők, lesik a hasznát, nem dolgoznak, csak írnak. Az meg nem munka, azt mondta, az szórakozás. Menjenek el vasat vágni, kalapálni, dolgozni — akkor majd hinni fog nekik, akkor majd fizet a könyveikért, de addig nem! A felesége, a Rózsi, már inkább hajlandósággal van az irodalom iránt, fiatalasszony még, huszonnyolc éves. Azt mondta, sokáig könyvtárba járt, mikor bekerült a városba a tanyáról, de már vagy két éve felé se nézett. Mióta férjhez ment. Mert aztán jött a gyerek is, házat vettek: dolgozni kellett, szükség volt a pénzre. Itt-ott alakítani, javítani kellett a házon, meg még eztán akarják modernre kicserélni a bútorokat, mosógépet, porszívót venni, meg televíziót is — hisz mindenkinek lesz már, ha így halad. Így aztán nem maradt idő az olvasásra, elmaradtak a regények, pedig nagyon szerette őket, sokat megrikatott; így mondta. De talán túljutnak egyszer ezen a bolondos, dolgos időszakon, aztán megint olvashat.

Visszaballagtam a díványhoz, leültem. A lány még a lábát törölte az ajtó előtt, de már kint elkezdett beszélni.

— Jaj... már itt is vagyok, csak tudja, ez a ronda szél lefújta a ruhazárító kötélről a nővérem fehérneműit, aztán...

— Hát akkor maga a húga... — mondtam, mintha most ismerném fel, mert valami sejtette is velem ezt, csak kimondani nem mertem: valahogyan nagyon hasonlított ez a lány Rózsihoz, a Grófnéhez.

— Igen... a húga vagyok — nevetett —, aztán tudja, az éjszaka nem értem el a vonatot, aztán ide jöttem, itt aludtam. A Jancsi elment már hétre dolgozni, a Rózsi még előbb, én meg elvittem a kis Jancsikát a bölcsődébe, aztán, gondoltam, lustálkodok még, úgyse tudok mi mást csinálni. Épp azelőtt, mikor maga jött, keltem föl, aztán egy kis rendet csináltam itt, meg begyűjtöttem. Mert én szeretem a rendet, tisztaságot — hát nekiestem, feltakarítottam, még arra is gondoltam, hogy a gangot is felmosom, mert oda is be szoktak járni a tyúkok... Nekem az ilyesmit, tudja, nem kell mondani, én megcsinálom magamtól... — Közben még tett a tűzre vagy két lapát szenet, megnézte hunyorítva, hogy jól ég-e, aztán fújt egyet, hogy ez is kész van, majd leült velem szemben egy székre.

Ez nem lesz így jó, gondoltam magamban, mert hát csak férfi vagyok én is, még ha fiatal is, de ez még nagyobb baj, mert ahogy egymásra tette a lábát ez a lány, ... hát, nem szégyellte magát.

— Hát... maga a húga Rózsának... — nyögtem ki, hogy valamit mégis mondjak azért. Hirtelen az is eszembe jutott, hogy azt füllentem kacsintva a lánynak, hogy hallottam, mert a verebek már elcsiripelték felénk, hogy le fogja késni a vonatot, és itt alszik a nővéreéknél éjjel, és most egyedül lesz, hát eljövök, és szórakoztatom egy kicsit, hogy ne unatkozzon egymagában.

Gondoltam, mégis csak könnyebben menne a megismerkedés! Mert az az igazság, hogy most már izgatott ez a lány, szerettem volna, ha megtudok róla közelebbről egyet s mást. Alighogy bele akartam kezdeni a jóindulatú hazugságomba, már félbe is szakított. Az ujjain számolta, úgy magyarázott.

— Igen... Mert a Rozál a legidősebb közülünk, aztán jön a Marci, a bátyám, ő a középső — most traktoros a tévészében, én meg a legfiatalabb vagyok — februárban leszek tizennyolc éves.

Akkor nem is tévedtem olyan nagyon, véltem magamban, de hogy mindketten jóformán egyidősek vagyunk, és nem tegezödünk, ezt furcsálltam, és nem is tetszett.

— Hát akkor, úgy gondolom, talán tegeződhetnék is, mert én meg tizennyolc múltam októberben, nincs olyan nagy korkülönbség, meg — őszintén szólva — nem illik ez így hozzánk, hogy magázzuk egymást... Vagy nem...? — néztem föl.

— Persze... — nevetett —, hát akkor... szerbusz... Zsuzsa — nyújtotta a kezét. Én megfogtam, ő meg megszorította. No, gondoltam hirtelen, nem is baj, hogy így maradtam.

— Hát akkor... — ültem a díványon. Az első akadályt vettük, már tegezödünk, alakul a dolog, mosolyogtam magamban. Csak az a dívány azért kényelmetlen volt, mert igen kemény volt, de máshová az istenért sem akartam ülni, mert így jó volt, hogy szemben ült velem Zsuzsa, így jól láthattam, ahogy ült, a combjait, ez pedig egészen lekötött, hát inkább szenvedtem. — ...Hát... szóval, te vagy a Zsuzsa... a Rózsi húga... Mert a Jánosék már beszéltek rólad.

— Tényleg? — nyitotta nagyra a szemeit.

— Persze. Ajánlották is: neked való ez a lány, te majd meg tudod zabozni, mert igen-igen viháncoló természetű! Rózsi sokszor mondta, hogy összehoz bennünket — de eddig nem sikerült. — Mást nemigen tudtam Zsuzsáról, csak annyit, hogy van, meg hogy János szerint épp hozzám való. Ennél többet sohasem beszéltünk róla, nem volt miért. De azért én folytattam. — Hajaj... Mindent tudok én már rólad — bólogattam, és mélyen a szemébe néztem, mintha be akarnám olvasni neki a legrejtettebb hibáit, tetteit is. — Mindent. Sok rosszat, és nagyon kevés jót!... Hajaj... Mondtam is Jánosnak, hogy nekem ilyen lány nem kell!... — Élveztem, amint kissé pironkodva figyelt Zsuzsi, kérdezni meg cáfolni akart.

— Na és te elhitted nekik?... Ugyan...

Miért ne! Biztos, igazat mondtak. János komoly ember, semmi oka nem volt arra, hogy hazudjon nekem! Nem?

— Ugyan!... János... Csak a szája jár mindig!... És pont ő beszél!... Gondolhattam volna, hogy bedölsz minden mesének... — és legyintett.

— Én mi mást higgyek, nem ismertelek, nem láttalak, azt hittem, amit mondtak... — nevettem magamban, ahogyan mérgelődött a cukkolásomon. Aztán nagyon rövid ideig hallgattunk, majd ő kérdezett kíváncsian, de úgy, mint akit nem érdekel már az egész.

— És tényleg... mást nem mondtak rólam...?

— Nem... — felnevettem, láttam, kicsit kétségbe van esve. — Semmit sem mondtak rólad. Csak vicceltem!

— Hát akkor nem is beszéltek még rólam? — állt fel lemondóan. — Áh...!

— Az igazat megvallva, nem sokat, de ráadásul én még csak nem is sejtettem, mikor beléptem ide, hogy te vagy a Zsuzsa...

— Pedig az vagyok, ha mondom... Csak ritkán járok erre feléjük. Nem mintha nem szeretném őket, dehogynem, csak nem akarok a nyakukon lenni, van elég dolguk-bajuk szegényeknek, meg hát csak fiatalok ők is, nem szeretik, ha feszélyezik, zavarják őket. De az éjjel muszáj volt idejönnöm, mert tegnap, tudod, kimaradtam egy kicsit, aztán már nem tudtam hazautazni a tanyára, 10 óra húszkor elment az utolsó vonat, én meg az utcán csak nem csatangolhatok, még azt hinnék, hogy csavargó utcalány vagyok, meg mit tudom én, mit képzelnének az emberek — hát, idepofátlankodtam, be hozzájuk... Pedig tudtam előre, hogy nem fognak plafonra ugrálni örömlükben, de nem tehettem mást. Nem is mentem be a szobába aludni, hagytam őket ott bent magukat, nem akartam én zavarni, megvoltam én itt kint a konyhában ezen az ágyon... De azért bitang egy kemény ágy... meg is sajgatta a derekam alaposan!...

— Szóval tegnap kimaradtál... Hogy történhetett meg ilyesmi — fogtam incselkedően kérdőre.

— Ühüm... mert, tudod, azt mondja nekem a Mancsi a suliban, a barátom, hogy este, a sulis után — mert mindig csütörtökön van az az átkozott sulis...

— Ipari tanuló... — gondoltam, majd ki is mondtam.

— Az, az, hogy a fene enne meg — és fintorgott hozzá egyet —, szóval szól nekem a Mancsi, hogy menjek el velük a Napraforgóba, mert a vőlegénye itthon van a katonaságtól — egy jóképű, barna vőlegénye van, aztán a szerencsétlen most katonáskodik, tudod —, hogy majd bulizunk egyet. Én meg szeretem az ilyesmit, nem kell nekem kétszer se mondani, hát beleegyeztem. Azt mondta, szereznek nekem is egy srácot, hogy ne unjam magam. Hát — szereztek is. Egy nagy mamlasz lükét. Én meg úgy voltam, hogy testileg ott voltam a vendéglőben, de lelkileg nem — pedig igazán nem panaszkodhatnék, a hangulat is jó volt, mert volt ital is, de én mégse éreztem olyan jól magam. Az az én partnerem is egy unalmas srác volt, örökké az orrát piszkálta, de a szerencsétlen még a szelet se tudta csapni, csak akarta volna. Így én csak bámészkodtam, meg dobtam el egymás után a cigarettákat. Jaj, képzeld, egy egész dobozzal elszívtam az este, meg ittam is — éhgyomorra, nem csoda, hogy fáradt voltam reggel, mikor ébredtem. Nem is volt olyan túl jó az egész, éreztem én azt, meg már az egész szituláció furcsa volt: mert olyan volt, mintha én lennék a kordéban az ötödik kerék. Elhiheted. Azok ott, a Mancsi meg a Fercsi — a katonasrác — nyalták-falták egymást, irigyletem is őket, aztán éreztem, hogy fölöslegeseek vagyunk. De nem akartam elmenni se, mert akkor elkísért volna az a lüke, hát maradtam. Aztán záróra után jöttünk el — a vonat meg már rég elment..., mit csinálhattam. Itt maradtam a Rózáléknál.

— És ilyenkor, ha hazamész, mit mondasz, hol voltál, hol aludtál?

— Ó... nemigen kérdezik azt, mert nem féltenek engem otthon. Legutoljára három éve vert meg apám, aztán azt mondta, hogy megjött már a magamhoz való eszem, hát gazdálkodjak vele. De az anyámnak majd azt mondom, hogy Mancsiékkal voltam, és ott aludtam náluk is. Mert egyszer már tényleg aludtam náluk, mikor barátnék lettünk. Akkor nem is jutott eszembe, hogy Jánoséknál maradhatnék éjjelre, és ott aludtam Mancsiéknál, a Mancsi anyjával, Piroska néniével az egyik szobában. A másikban meg a Mancsi meg a Fercsi, a vőlegénye. — Akkor megint itthon volt, és ott is maradt Mancsiéknál, együtt háltak... Hát miért is ne... mindegy az már... jegyesek, nem számít az már ilyenkor... Én meg jól nevettem magamban, mert hallgatóztam. Csudálkoztam is, hogy Piroska néni mindjárt elaludt, nem

is izgatta az egész. Engem meg annál jobban. Hallottam ám, micsoda hancúrozás ment odaát a szobában... húha... Irigykedtem is borzasztón, mert hát bennem is van vér, már hogy a fenébe ne!... Hm... pedig eleinte külön ágyba volt nekik megágyazva: az egyiknek az egyik sarokba, másiknak meg a másikba. Aztán, valahogy mégis csak összekerültek... Akkor éjjel ki is lopóztam, aztán leselkedtem az ablakon, de nem sokat láttam, mert sötét volt, de amit láttam, az épp elég volt!... Gondolhatod...

— Ahá... — ültem, éreztem, hogy ez így nem fog menni tovább. Zsuzsa nevetve beszélt, időközben felállt, levetette a kardigánját, csak egy csipkés blúz meg kombiné volt rajta. Nagyokat kezdtem nyelni, kiszáradt a szám.

— Szóval... te kimaradtál... — nyögtem ki végül is, de hogy mit akartam vele mondani, azt nem tudom.

— Miért is ne, volt pénzem, ma délelőtt meg úgyis szabadnapos voltam. Úgy van ez, hogy mindennap dolgozunk, csak csütörtökön nem a sulis miatt, aztán pénteken szabad nap van, aztán így tovább.

— Hol dolgozol?

— Most a Vendel-étteremben. Inaskodok, képzelj el, hát nem furcsa...?!

— Milyen inas vagy? — néztem föl a lábairól az arcára.

— Szakács. Most képzelj el! Ugye nem is gondoltad volna!

— Ah... egyáltalán nem —, csak azt tudtam, hogy semmit se gondoltam, és lassan már gondolkozni sem tudtam.

— Hát így van, csillagom, szakács vagyok. Ez az utolsó év, és vége. Jövőre lesz a szakmunkásvizsga, aztán befejezem.

— Hogy-hogy?

— Hát úgy, hogy nem leszek szakács!

— Hanem... Asszony, menyasszony? — ugratni akartam.

— Hát... — nevetett — az is, de amúgy pincér akarok lenni. Imádok kiszolgálni, nem is szeretek semmi mást: csak kiszolgálni az embereket! Jaj, azt borzasztóan szeretem! De egyelőre még szakácskodok.

— Sokan vagytok szakácstanulók? — ilyen suta kérdés jutott eszembe.

— Ott nálunk vagyunk huszonöten. Képzelj el, mindennap huszonöt ilyen éhenkórász csavargó bent van a konyhában, téblábol, egyik se csinál semmit, csak bújik, hogy lóghasson!

— Egyedül vagy bejáró? — Nem tudom, amilyen jól indult minden, úgy megfeneklett a tudományom. Fuccs lett minden tervemnek. Hogy ezt is miért kérdeztem...?

— Nem, van még rajtam kívül kettő, de egyik se tanyai, csak én. A többiek mind városiak. Meg is látszik, persze. Ügyetlenek a végtelenségig. Meg lusták. Féltik a kezüket. A múltkor is azt mondja nekem a konyhafőnök, hogy tisztítsam ki a lefolyót a konyhában, mert tudod, gyakran eldugul a sok szennyes létől. Hát én nekitérdeztem, aztán addig pucoltam, kapartam a tíz körmömmelem, míg jó nem lett. A többiek csak röhögtek rajtam, meg azt mondták: fúj, kakis... utálnék hozzányúlni...! Ilyenek ezek mind. Ügyetlenek meg nyafogó kényeskedők a végtelenségig. Mert én nem szégyellem a koszt, piszkot, a körmömmelem kaparom én azt le, ha kell, mert a tisztaságot nagyon szeretem, és bizony, ha az ember takarít, maga is koszos lesz. Nem igaz...?

— ...Azért a kaja miatt irigyellek, válogathatsz a java közt.

— Hát... igaz, ami igaz — ingatta beismerően a fejét, és megvakarta formás lába szárát. — Ha az embernek úgy tetszik, hogy megéhezett, akkor hopp, megfogja gyorsan azt a szelet húst, aztán kiszökik az öltözőbe, ott meg nyugodtan megeszi, mert nem háborgatja senki. Nekem, tudod, van ilyen

kis konyharuhám, hogy legyen mivel fogni, ha meleg a lábos vagy mit tudom én mi, azzal szoktam kihalászni néha egy-egy szép falatot. De a városiak közül sokan még a lopáshoz se értenek, ahhoz is ügyetlenek. Persze, az az igazság, hogy én nem is szoktam nagyon enni: jóllakok én a szagával, úgy, ahogy mondom. Komolyan. Pedig nem vagyok sovány, ugye, meg kövér se? Nem kellene énrám már sehol egy deka se, ugye...? — és fölállt, hogy mutassa magát. — Mert megvan nekem mindenem, ami kell egy fiatal nőnek ahhoz, hogy kapós lehessen... Hát nem...?

Csak bólogattam, és legeltettem a szememet, de addig nem jutottam el, hogy kinyissam a szám.

Leült, a harisnyáján felszaladt csikot tapogatta végig az ujjával, majd megnyálazta.

— Persze, nagy disznóságok vannak ott a konyhán: mi, tanoncok, alig főzünk valamit. Nekünk az a dolgunk, hogy tisztaság legyen, meg rend. Mink takarítunk mindig. Főzni csak úgy, mellékesen tanulunk, aki akarja, és érdekli, szinte magától. De én már akkor is tudtam főzni, amikor hazulról jöttem a városba. Mert anyuka jól megtanított. Itt csak annyi ragadt rám, hogy nagy tételben tudom csinálni...

— És... lányok vagy fiúk vannak többen?

— Lányok. Csak hat fiú van összesen, a többi mind lány. Már hát aki lány még. Mert sokan már nem azok... Haj, nagy csirkefogók voltunk mi... mindig összeültünk a lányokkal az öltözőben, aztán vicceket meséltünk. Disznókat is. Főleg azokat. Meg... ha ezt elmondom már... egyszer, mert tudod, úgy van a női fürdő meg a férfifürdő, hogy egy vastag funérlemez választja el egymástól a kettőt, de az öltözőbe azért beláthatnak a fiúk, azt szóval mi a lányokkal néhányan a fürdőben voltunk anyaszült meztelenül, ott cigarettáztunk meg kínlódtunk egymással, rihögtünk-röhögtünk, mert együtt fürödtünk sokszor néhány asszonnyal is, azok szakácsok mind, aztán azok csak a jófirmák, hogy azok miket mesélnek...?! ...Te jó ég... A szemünk-szánk eláll, pedig elhiheted, hogy például én se vagyok már az a naiv kislány, tudom, miből lesz a cserebogár...

— Mindegyik asszony ilyen?

— Áh, nem, a Juci néni az rendes, az nagyon rendes... Szereti is mindenki... Ő csak mosolyog a vicceken, és megy haza... — persze annak nagyon beteg a férje... Szóval ott fürdünk meg hülyéskedünk, amikor átszól a fiútusolóból a Jóska, egy nagy mamlasz, azt ordítja nekem, hogy nem viszket-e a szemem? Tudtam, hogy valami disznóság sül ki belőle, mondtam, hogy nem. Erre meg azt felelte: hogy lehet az, pedig szappanozom a fejedet!... Szóval érted... A lányok aztán elkezdtek vihogni, mert azok mást se tudnak. A srácok is általában velem incselkednek, engem akarnak megszerezni, de én nem hagyom magam sohase kibeszélni, én mindig lepirítom őket, ha túl pimaszok. Ha csak kicsit, azt sose bánom. De múltkor is valamelyik barom, azt hitte, olyan jó viccet csinált, hát eldugta a kombinémat meg a bugyimat, szóval mindenemet a szekrény mögé, amíg fürödtem. Akkor elengedtek korábban, aztán a délutáni vonattal haza akartam menni, karácsony volt. Aztán, amikor kész vagyok, ott állok egy szál törülközőben, nem találtam semmimet. Futkostam föl-le, kérdeztem, könyörögtem a srácoknak, hogy adják vissza, mert megy a vonat. Azok meg csak röhögtek, élvezték, hogy kétségbe vagyok esve. A végén már bőgtem is — meg le is késtem a vonatot, pedig anyám nagyon hazavárt délutánra. Végre megmutatták, hogy hová dugták el, de akkor olyan mérges lettem a fiúkra, hogy megfogadtam: akárki

a kezem közé kerül, ellátom a baját. Tudod, miket csináltam? egyszerre három srácnak adtam randevút ugyanazon a napon, ugyanabban az időben, ugyanazon a helyen. Én meg, mikor láttam, hogy várnak, egy negyedikkel el-sétáltam előttük, nevetve. Mert tehettem is, ha ki akartam fogni magamnak egy srácot, mindig sikerült. Jól kieszeltem, mi?... Így aztán elbántam jól mindenkivel, hetente váltogattam őket, hitegettem. Szóval ilyen csirkefogó voltam — de a végén én bántam meg igazán, alaposan ráfáztam, mert később nem álltak velem szóba se. Akkor aztán nem is nagyon bántam, mert akkor épp hidegtál-verseny volt, és engem is beneveztek, hát azon indultam, nem volt időm srácozni. Kaptam is egy oklevelet, de az engem nem is nagyon érdekelt, mivel úgyse szakács leszek... Szóval, hanem aztán szeptemberben, amikor újra kezdtük az évet, feltettem magamban a kérdést: milyen ember lettél te? És azt feleltem: rongy, céda. Mert úgy válogattam a fiúkban, mint a kényes vendég a levesben, és a végén mindig átvágtam őket — addig, míg egyszer nem kaptam az egyiktől két hatalmas pofont. Hú, azok a pofonok akkorák voltak, hogy a fal adta a többit. El is szédültem, de nem kiabáltam, mert igaza volt a srácnak. Disznóság volt, amit csináltam, rájöttem. Mondtam is magamban: Zsuzsa, ez így nem mehet tovább, mert a végén még kurva lesz belőled, az pedig nem dicsőség. Elhatároztam, hogy megváltozok. Meg is változtam. Dolgoztam sokat, tanultam is, persze azért tovább viccelődtem bent a konyhán, azért annyira nem lettem szent, hogy ne tettem volna. Hanem egyszer történt, hogy föl kellett mosni a konyhát, és hát a kisasszonyoknak nem tetszett letérdelni és a körmükkel sikálni a koszt, volt olyan, hogy hatan három óra hosszat mosták, elkínlódtak vele — de egyszer én a kezembe vettem a dolgot, azt neki. Mondtam is: figyeljete, nem kell annak annyit pizmogni, egy fél óra munkát fél óra alatt kell elvégezni. Fel is mostam egymagam fél óra alatt, de akkor ordítottam ám utána, hogy vigyázzanak a munkámra, ne csatorálják össze, mint a barmok! Mert tudod, az nagyon dühít mindig, ha a munkámat mindjárt, hogy elkészült, bemocskolják. Az ronda dolog. Így van. Annál rondábbat már el sem tudok képzelni: ha az ember dolgozik valamiért, izzad, szenved, hogy haszna legyen meg értéke — aztán mindjárt utána lerombolják! Olyan ez, mint amikor az apussal elvetettük a krumplit, aztán kapáltuk, töltöttük — nyögtünk, káromkodtunk, mert irtó nehéz munka —, aztán a féreg megrágta majd az összeset, alig maradt valami haszonnak.

Olcsó gyűrű volt az ujján, azt kezdte forgatni, aztán lehúzta, próbálgatta a többi ujjára is.

— Apádék hol dolgoznak?

— A téeszcsében vannak. Már régóta. Mindjárt a kezdet kezdetén tagosítottak felénk, mert arra a tanyákat össze akarták fogni. Így nemigen volt választás: beléptek, mert nem volt sok vesztenivalójuk. Arra felénk nem túl jó a föld, nincs homok, amin szőlőt, gyümölcsöt lehetne termesztetni, csak a sovány föld van, azon meg izzadni kell. Azóta is ott dolgoznak, hol sikerül az év, hol nem. Ha szárazság van, elég minden, ha meg víz van — akkor minden úszik. Ilyen bolondos hely. Östörgött miatta anyám rengeteget, hogy hagyják ott azt az egész tanyát — de apus azt mondta, hogy nem, mert ő itt született, itt dolgozott, itt építette ezt a kis házat, nem hagyja el. És igaza is volt úgy ahogy; mert nem is élünk olyan nagyon cudarul. Élhetnénk cudarabbul is. Mint a Tóték a szomszédban, mert azok aztán tényleg szegény emberek. Betegek is, szerencsétlenek is. Mi meg eléldégélünk csendesen. Ha disznótor van valahol, apus mindig berúg, részeg, ortájozik, aztán elhallgat. Különben nemigen iszik, akkor is keveset. De ha ilyen nagyobb ünnep van,

menthetetlenül lerészegedik. Ilyenkor úgy kell hazatámogatni. Én szeretem, mert jó ember. Alapjában véve. Így aztán ott éldegélünk a tanyán, anyus fölnevelt hármónkat — és ezért hálából, magukra maradnak a földek közepén. Rózsi is itt lakik a városban, Marci a feleségét a szomszéd faluba vitte, még ő lakik legközelebb hozzánk. Most meg rajtam lesz a sor, menyasszony vagyok. Kirepülök és is a fészekből.

— Te... menyasszony, na ne viccelj!... Nem korai még? — ámuldoztam, és konstatáltam: most már mindenképpen lekéstem.

— Igen, miért is ne! Már lassan itt az ideje, meg úgy hozta maga a sors is. Ha minden jól megy, a szakmunkásvizsga után meg is lesz a lakodalom: mert addigra leszerel a Józsi, mert most katona. Tavaly behívták a galam-bomat, de már csak százhuszonhárom napja van neki hátra.

Nem akartam elhinni, pedig meggyőzően mondta.

— Szóval menyasszony vagy... és a fiú micsoda civilben?

— Nevetni fogsz: pincér, de szakács akar lenni. Most a laktanyában szakács is, hát nem megy rosszul a sora... Meg is mutatom a fényképét, ha már itt vagy, van róla kettő is, civilbe, meg mint katona. — Felállt gyorsan, keresgélni kezdett a táskájában. Mikor megtalálta, mellém kuporodott a díványon, úgy mutatta, mosolyogva.

— Ez ő. Nem valami jaj de jó képek, de épp a múlt vasárnap csináltatunk együtt, azok biztos jobbak lesznek... Hát így néz ki az én párocskám...

Kis bajszos fekete legény nézett le a képről, mosolygós, állán anyajegygyel. Nem volt rosszképű fiú, az biztos. Kicsit még irigyeltem is.

— De azért érdekes volt, ahogy összekerültünk. Mert szeptember volt, amikor elhatároztam magam, hogy új életet kezdek — és akkor üzent értem kétszer is, hogy szeretne megismerni. Én nem nagyon akartam kezdeni, mert azt hittem, hogy olyan lesz csak az egész, mint régen, esetleg azzal a különbséggel, hogy most engem vágnak át. De ő ötször meg is várt az iskola előtt, hát találkoztunk, beszélgettünk. Addig-addig, hogy végén megszerettük egymást, és elhatároztuk, hogy összeházasodunk. Aztán behívták novemberben, de azért nem szakítottunk. Írjuk szorgalmasan a leveleket egymásnak, ha kiengedik, mindig találkozzunk. Nézd, hát az az igazság, hogy szeretem. És ő is engem... Karácsony után, szilveszterre meg újévre elvitt bemutatni engem Kispusztára, a szüleihez, mert ott laknak. Meg az eljegyzés is tulajdonképpen akkor volt. Jó volt, mondhatom. Mikor megérkeztünk, épp nagy készülődések voltak az ünnepekre — én meg, se nem kérték, se nem mondták, nekiálltam, aztán takarítottam, meg csirkét kopasztottam, mindig, ami kellett. Kimostam Józsi ingeit, kivasaltam a nadrágját — mikor aztán készen voltam és elfáradtam, lefeküdtem a szobában, és aludtam, mint a tej. Pedig mondta édesanyám — Józsinak az anyja —, hogy hagyjad, kislányom, megcsinálom én azt, te most vendég vagy nálunk, de én nem hagytam, azt mondtam, én most otthon vagyok! Ju, olyan sokat régen nem dolgoztam, mint az alatt a két nap alatt. És mégis szívesen tettem, örömből — nem is hagytam soha, hogy valamit is egyedül csináljon az anyósom. Mosogattam, törölgettem, főztem, tüzeltem, szóval mindent. Az apósom — vagyis az apósjelölt meg Józsi a pincében csináltak ordungot. Szilvesztereste néztük a tévét, mert Józsiéknak van, jaj, rengeteget nevtünk, még táncoltunk is. Egyszerűen, nagyon jó volt ott... Így hát, megvoltak az ünnepek, én meg borzasztóra örültem. Nagyon meg is szeretett engem az apósom meg az anyósom, alig akartak hazaengedni, mindenáron marasztaltak. Mondták az ebédnél, hogy ég a kezem alatt a munka, ilyen menyét akartak mindig. Pedig hidd el, nem azért csináltam, hogy bevágódjak vele, hanem, mert nekem sohasem kell

ilyesmit mondani — ha látom, hogy segíteni kell, megcsinálom én magamtól szívesen. Meg ha nem tetszik valami... Ma reggel is, mikor felébredtem, láttam, hogy ráférne erre a konyhára a tisztaság, hát felsöpörtem, letörölgettem... Most meg épp azon töröm a fejem, hogy mit főzök, mire hazajön a Rózsi — mert valamit mégis kellene már csak unaloműzésből is, meg hálából is, hogy itt maradtam az éjjel. Majd felteszek valamit, van még idő... ugye...?

— Hát van... — feleltem, de hogy mire és mennyi, halvány sejtésem se volt.

— Ott aztán az anyóséknál nem is cigarettáztam, csak egyszer. Az após az nevetett, de Józsi azt mondta, ha még egyszer észreveszi, hát a tüzes végét dugja a számba. Azóta aztán böjtöltem, ritkán a konyhában a többiekkel szívtam egyet-egyet. Csak tegnap este szívtam el sokat — de miért: mert csak testben voltam ott a Manciékkal, lélekben a Józsinál voltam, azt muszáj volt valahogy eltölteni az időt... Nem?... De ezután már nem cigarettáztok, tényleg... amúgy is elfogyott... Hm, a Józsiéknál én az anyósommal aludtam, Józsi meg az apóssal külön szobában. De bezzeg az én anyósom nem aludt egész éjjel. Láttam. Éber volt, hajaj. Mikor kimentem a dolgomra, nagyon figyelt, hogy hova megyek.

— Te mindennap bejársz a városba?

— Hajaj... már negyedik éve lesz. Reggel négykor kelek, aztán gyaloglok félórát az állomásig, aztán vonatozok egy órát, mire beérek. És így is hamarabb érkezek egy jó órával, mint a többiek. Ilyenkor be szoktam menni az öltözőbe, és alszok. Mit is csinálhatnék mást. Este meg általában a tíz húszassal megyek haza, így fél tizenkettő körül kerülök ágyba. Aztán reggel újra kezdődik az egész. De már nagyon megszoktam. Nem is fáraszt túlságosan, mert szeretek utazni. Nem tudom miért, de borzasztón szeretek.

— Olvasni szoktál?

— Hát hallod, nemigen: mert nincs rá időm. Mindenfajta hülye ponyvaregényeket meg szerelmes csöpögő regényeket mind elolvastam a konyhán, amikor a lányok hozták. Azok aztán izgalmasak voltak elejében, később meg is untam. Mindig ugyanaz. A jó könyvekre meg nem marad sok időm. Van, hogy elkezdek egyet, aztán egy év múlva fejezem be. De ennek is ez a bejárás az oka. Meg, szívemre teszem a kezem: nem túlságosan érdekel. Ez is igazság. Nem érzem, hogy szükségem lenne rá. Én úgy látok jónak mindent, ahogy van, ahogy történik velem. Van közte sok rossz is, de úgy gondolom, hogy ezek mind szükséges rosszak, amiket egyszer úgyis le kell küzdeni. Így volt ez nálam tavaly is. És úgy volt jó, hogy lássam, mit is akarok végre csinálni... A moziba azért gyakran elmegyek, ha van időm. Szeretem a jó filmeket. De általában, ha olyan szabad időm van, hogy nem tudok vele mit kezdeni, csak alszok. Leteszem a fejem valahova, aztán mindjárt alszok is már. Az öltözőben is a fejem alá teszem a táskámat, magamra húzom a kabátot, és alszok, mint akit fejbe vertek. Meg a vonatban is, kikészítem a havijegyemet, mert ez a legolcsóbb, igazán megéri, mert nem drága, még kedvezményes is, elbújok a kabátom mögött, aztán alszok. A kalauz bácsi meg jön, lekezezi a jegyet, visszateszi a táskámba, egy szót se szól, nem kelt föl. Így megy mindig.

— És nem alszol el, tudod, mikor kell leszállni?

— Ó..., mindig szól nekem valaki, de eddig még sohasem aludtam el annyira, hogy továbbutaztam volna. Én szundizok, a vonat meg megy.

— Nem fárasztó ez a mindennapos utazás?

— Meg lehet szokni, ha kényszerülve van rá az emberfia. Ez van, ezt kell szeretni. Vagy nem? — felállt, megnézte, majd tett a tűzre. Aztán elémlt, keresztbe fonta karjait, látszott rajta, hogy jó erős, nem vézna.

— Így van ez, csillagom, ez van mifelénk...! Még mindig jobb, mint a semmi!

— Aztán mi lesz az esküvő után?

— Mi? Semmi, leteszem a pincér szakmunkásvizsgát, Józsi meg a szakácsot, veszünk valahol a városban egy lakást, és élni fogunk szépen.

— Tehát te is a városban akarsz élni.

— Te, ne hidd, hogy létszükségletem nekem a város: ha a férjem földműves lenne, szívesebben élnék én falun vagy tanyán, csakhogy a családdal legyek. Mert úgy család az csak, ha együtt van mindig — míg a gyerekek fel nem cseperednek. Hidd el! De hogy Józsi is csak városban tud dolgozni, hát én is itt maradok. Mert ne higgye azt senki, hogy szégyellem én a földmunkát, hogy rühellek én kapálni meg földet túrni! Miért — nem szégyen az! Sőt! Különbnek tartom én magam még így is nagyon sok kényeskedő lánynál, akik csak nyafognak itt a városban, mert az az igazság, van belőlük épp elég. És azt hiszed, szégyellem én akárki előtt is azt, hogy parasztlány vagyok: dehogy szégyellem! Nagyon is örülök neki, mert megtanítottak a szüleim arra, hogy mi a munka, mi a tisztesség, és mi mindennek az ára. Szenvedtem én már eleget. Még egész kicsi koromban, mikor olyan inséges idők voltak, anyámék eladtak engem cselédnek. Alig voltam hatéves, és eltartásért dolgoztam, amit tudtam. És minden gazdám elégedett volt velem, mert nem loptam, nem csavarogtam, végeztem, amit kellett. Aztán, ahogy javult otthon a helyzet, visszamentem. Nem félek én a munkától, egyiktől sem. A munka az van, azt meg kell csinálni — és az nem szégyen senkinek! Hanem annak szégyen, aki nem csinálja meg, vagy fanyarodik tőle, mert koszos lesz a keze tőle, vagy mert rossz az illata! Így van... És szeretek is dolgozni, az az igazság. Nekem sohasem áll tétlenül a kezem. Mindig észreveszek valamit, aztán már csinálok is. Csak ennyi az egész... Nem kell ehhez különleges embernek lenni! Én is járok szórakozni meg táncolni, én is divatosan hordom a hajam, én is túsarkú cipőt szeretnék hordani, éppúgy, mint a többi lányok bárhol. De nézd meg a városi lányokat, a lassan húszévesek is csak vihognak, vihognak meg nyafognak. Semmi több. Az ilyen idős lány közöttünk a faluban már gyereket szül, már háztartással bajlódik, ha kell, a saját sarkára tud állni, emezek meg csak vihognak. Nem mondom: sokan tanulnak közöttük, sokan okosak is! De azt is meg lehet nézni: azok nem is vihognak! ...Jól van, rendben van, ha fiatal az ember, hát nevéssen, szertelenkedjen, viháncoljon, mert azért fiatal. Én se csináltam különben, én is beleváló voltam mindenbe, csak mondani kellett!... De amikor eljön az ideje, hát emberelje meg magát mindenki, komolyodjon meg, ne csak nyafogjon és másra támaszkodjon minduntalan!... Elvégre felnőtt lett, a maga ura! Vagy nem?... Ugye!... Ezért is olyan gyakori a válás! Mert csak viháncolnak, aztán eltelik rajtuk az idő — kétségbeesnek, hogy pártában maradnak, ilyenkor már mindenki megfelel nekik, csak legyen. Aztán jön a baj is, meg a meg nem értés, veszekedés, végül a válás. Nem mondom, ha két ember legjobb akarata ellenére sem tud tovább már együtt maradni, hát szakítsanak. De a válás még nem alkalom arra, hogy mindenki kipróbálja! ...Hát nem...? ...Valahogy így gondolom én ezt a házasságot... — megint felállt, a kabátja zsebéből kivette a zsebkendőjét, és kifújta az orrát.

– Szerinted – fordultam felé – a házasságban egyenrangúak a felek, vagy nem...?

– Nem, legalábbis nem teljesen. A férfinak több joga és hatalma van. Ez az igazság. És ez ellen nincs semmi apelláta, és nem is lehet. Mert mindenütt a férfi tartja el inkább a családot – a nő csak kiegészíti a keresetet. Meg rendben tartja a házatáját, gondoskodik mindenről, meg gyereket szül és felneveli. Mert ez a dolga – azért nő és asszony. És összetartja a családot békében, szeretetben, ahogyan az én anyám is mesélte nekem. Meg az asszony meghallgatja az ura tanácsát, parancsát, és úgy látja jónak, ahogy azt a férfi mondja. És ha beteg van, akkor virraszt, ha korán kell reggelit készíteni, akkor felkel, és nem duzzog, hanem mosolyog. Ez a nő évszázados sorsa, és a nő úgyis csak akkor boldog, ha a fáradtságtól már mozdulni is alig tud!

– Ezek szerint teljes alárendeltségben van a férfival szemben?

– Nem: ha a férfi józanul tud gondolkozni, és nem részeges, ordítózó disznó! A nőt mindig a férfi döntötte alárendeltségbe, sohasem a nő saját-magát! És csak azért nem lázadozott sohasem az asszony sorsa ellen, mert függött a férfitől, ha utcára kerül, nem tud munkát kapni, csak cselédséget, meg ott voltak a gyerekek is! Így a férfi nyugodtan kitombolhatta magát! De ha a férfi nem ilyen dúvad természetű, hanem más, olyan, aki tud családi életet is élni, megérti a feleségét – akkor nincs alárendelve a nő. Mert józan ember nem veri a feleségét..., csak akkor, ha megérdemli. De ha így van, akkor meg tartsa az asszony a hátát, amiért rossz fát tett a tűzre... Vagy nem...? Én is kaptam két nagy pofont, meg is érdemeltem, igaz... – felkerekedett a székről, leguggol a sparherdt elé, megnézte hunyorogva a tüzet, majd felállt, fazekat keresett elő a stelázsiról.

– Mit gondolsz, mit kellene főznöm...? Valami könnyű dolgot, nem?... Láttam, hogy a kamrában csak sózott hús van, maradék még a disznóvágásból. A sózott hússal meg, igaz, ami igaz, nem tudok nagyon bánni, ott nálunk bent a konyhán vagy friss hús vagy fagyasztott van. Meg nem tudom: úgy elfinnyásodtam, hogy nem is nagyon szeretem a sózottat, pedig otthon nálunk is úgy sózva szoktuk eltenni a szalonnát meg az oldalast... Valamilyen rántott levest meg tészta kellene csinálni... Nem...? De milyet...? Mákosat nem, mert nincs darálva itthon... No, majd szétnézek, mi van még...

Vizet tett fel melegedni, és megrakta a tüzet. Az arca egész piros lett a melegtől. Aztán bekapcsolta a kis világvevőt.

– Hünnye, amindenit, nem elszalasztottuk a tánczenei koktélt! Pedig biztos, jó számok voltak! Mindig szoktuk hallgatni a lányokkal, van, mikor táncolunk is. Persze, csak bolondozásnak. Valamilyen zenét keresett, nagysokára megtalálta. Én ültem, néztem magam elé – gondoltam, menni kellene, eltelt az idő.

Felálltam.

– Csak nem menni akarsz...? Ül csak a fenekeden nyugodtan!

– Nem várok tovább... csak elmegyek!

– Ne tolj már ki velem, egyedül hagysz, aztán itt gubbasztva várjam meg, míg hazajön Rózál... Hát olyan jól elbeszélgettünk.

– Igaz, de hát nekem is csak lenne dolgom, aztán leszidnak majd, hogy otthonról eltűnök se szó, se beszéd, azt se tudják, merre vagyok. No, mindegy. Ha esetleg beszélsz majd Jánossal, mondd meg neki, hogy kerestem, aztán majd valamikor beszélek vele.

– Hát csak itt hagysz engem, haragszok is rád!

— Hát azért ne haragudj, mert nem érdemes haragosnak lenni... pláne ilyen szép kislánynak, mint te!

— Ugyan, már te is ilyenekkel jössz! — nevetett, engem alaposan meg-hökkentett. Most mit mondjak. Elindultam, megfogtam a kilincset. Vissza-fordultam.

— Hát nézd, ha addig nem találkozánk, sok boldogságot kívánok a házassághoz, aztán majd csak lesz valahogy...

— Igaz is: úgy még sohasem volt, hogy ne legyen sehogy! — nevetett megint, és a tükör felé fordult, haját igazgatta. — A fene törje ki ezt a gu-banc hajamat, egyszer levágom tüskerövidre! Hát értél már ilyet, sehogy sem akar jól állni!

— Mert mindig csak a hibát keresed. Jó az!

— Affenét!... — És sebtében tupírozni kezdte.

Néztem a tükörben, nem tudtam, mit is mondjak. Végül elbúcsúztam:

— Szóval te vagy a Rózsina a húga... No, jól van... Szia!

— Hát... szevasz, ha már nem maradsz még...

Kikísért a kapuig, ott az ajtóba állt, jobbra-balra nézett, kik járnak az utcán. Fázósan fonta karba kezét.

— Elég ronda szél van...

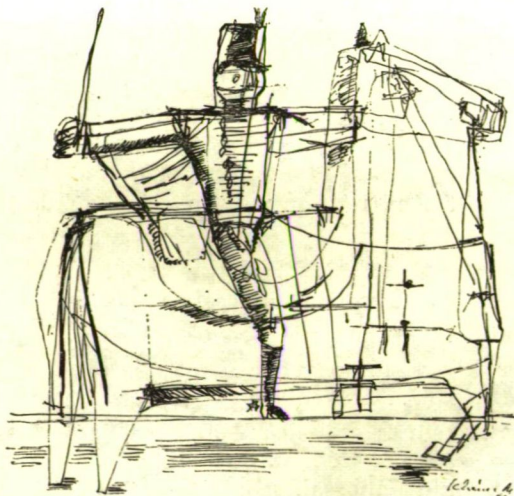
— Ahá... De hát csak jön azért a tavasz...

— Hát... jöhetne már!

Elindultam. Még utánam kiáltotta:

— Aztán jó legyél ám!

— Igen... — mosolyodtam el. — Majd igyekszem...

SCHÉNER MIHÁLY RAJZA